

VITA MARINA

Zeebiologische documentatie
Kwartaaluitgave
28e jaargang nr. 4 - winter 1978

INHOUD: 32 bladzijden

BUIKPOTIGEN pag. 205-216
KOPPOTIGEN pag. 29-30
VELDWERK pag. 107-110
COLLECTIETECHNIEK pag. 77-80
MARIENE FILATELIE pag. 21-22
LITERATUUR pag. 73-74
VARIA MARITIMA pag. 373-376
REGISTER pag. 31-32

WOORDEN TER OVERPEINZING

Een Amerikaanse schelpenverzamelaar schreef eens in een brief de volgende woorden, die het overdenken ook door de Nederlandse verzamelaar waard zijn.

Schelpen verzamelen als een hobby moet stellig iemands leven verlengen, want de buitengewone schoonheid van deze materie is een onuitputtelijke bron van energie en inspiratie. Bovendien maakt men ver over alle grenzen nieuwe vrienden die nieuwe inspiratie en enthousiasme geven. Het gehele leven zou gekenmerkt moeten zijn met weetgierigheid, liefde voor schoonheid en enthousiasme.

AL EENS EENDEMOSSLEN GEPROEFD?

Komt u tijdens uw vakantie eens in een of andere vissershaven in Zuid Europa en bekruipt u de lust tot een smakelijk etentje, dat uit zeedieren is samengesteld, zoekt u dan op de spijskaart naar PERCEBE of PERCEVE. In Italië zult u het gerecht aantreffen onder de naam BALANI of PICO. U vraagt mij wat u dan gaat smullen? Wel het zijn de "stelen" van eendemosselen, die rauw, gekookt of gegrilled geserveerd worden. Eendemosselen zijn vastzittende lagere kreeftachtige dieren, die op drijvende voorwerpen vastgehecht zitten. Sommige soorten leven vastgehecht aan rotsen in het littoraal.

VERLENGDE ARM BIJ SNORKELEN

Ik herinner mij hoe wij tijdens een verzamelreis langs de kusten van Tunesië aan het snorkelen waren in vrij ondiep water. Laten we zeggen dat het water ongeveer 1½ tot 2 meter diep was. Drijvend aan de oppervlakte had ik dus in het heldere water een goed zicht op de bodem. In een kuil op de bodem was een groot aantal stoottanden (Dentalium) door de bodemstroom bijeengebracht. Om ze te verzamelen moest ik vele malen een duikje onder water maken, omdat ze te diep lagen om vanaf de wateroppervlakte gepakt te kunnen worden. Op dat moment had ik behoefte aan een klein, maar wel stevig schepnetje aan een lange stok. Had ik dat gehad, dan zou ik, rustig aan de oppervlakte drijvend, zonder enige inspanning de buit van de bodem hebben kunnen scheppen.

Een dergelijk netje is natuurlijk zelf wel te maken. Een doorsnede van 15-20 cm is groot genoeg. Rond of driehoekig van vorm? Maak eens twee verschillende vormen en experimenteer hier eens mee op uw eerstvolgende snorkeltocht. De bodem kan vaak uit ruw en hard materiaal bestaan. Gebruik daarom voor de beugel een stukje zeer stevig ijzerdraad of dun betonijzer. Maak het netje van fijnmazig nylon. De stok kan b.v. een aluminium tentstok zijn, die - in delen uitneembaar - gemakkelijk in de koffer is mee te nemen op reis. Succes met uw verlengde arm bij het snorkelen.

B.E.

EFFECT ZEEVERVUILING OP VERSCHILLENDE ORGANISMEN

De werkgroep "Pollution Baseline and Monitoring Studies" van de International Council for Exploration of the Seas (ICES) onderzoekt de effecten van zeevervuiling op verschillende organismen. Het doel is te ontdekken welke soorten of eigenschappen van soorten als waarschuwingssignaal kunnen dienen.

Als mogelijk kenmerk onderzoekt de werk-

groep wervelmisvormingen bij nietmigrerende vissoorten. Men gebruikt hiertoe gegevens van commerciële schepen. Het percentage wervelmisvormingen in de vangsten van deze vissers is vermoedelijk een onderschatting van het juiste aantal. De hypothese luidt dat misvormingen tijdens het ei-stadium ontstaan. De meeste misvormde vis bevindt zich dan in de zogenaamde kinderkamers (voor haring de Waddenzee).

Welke factor verantwoordelijk is voor de misvormingen is niet duidelijk.

Mogelijke schuldigen zijn watertemperatuur, gechlloreerde koolwaterstoffen of hoge zinkconcentratie's.

Het hoogste percentage misvormde wervels bij haring is gevonden in gebieden met de hoogste mate van vervuiling. Het aantal misvormingen neemt in de loop der jaren toe.

Er zijn echter ook natuurlijke oorzaken van wervelmisvormingen. In hoeverre wervelmisvormingen een bruikbaar kenmerk vormen voor de registratie van vervuiling is nog niet duidelijk. Hiertoe is nader onderzoek nodig.

(ICES, paper E:5, 1977)

Nieuwsbrief Noordzee 2/78.

KUSTPLUNDERING

De heer M.H. Wolters uit Hilversum brengt verslag uit over een wel zeer treurige ervaring:

Dit geval maakte ik mee in Joegoslavië, vlak ten zuiden van Zadar. Hier waren Joegoslaven zelf bezig hele stroken kust te "ontdoen" van de buitenste laag van de prachtig begroeide kalkachtige rotsen. Ze werkten in een ploeg van 4 mannen, waarvan er twee op het land opereerden en twee met snorkels en zwemvoeten in het water lagen. Met een enorme koevoet/breekijzer en een zware moker werd circa 10 centimeter van de steile rots, precies boven de waterlijn een sleet gehakt. Waarschijnlijk door hun ervaring/kundigheid en mede door de verwerking onder water van die rotsen braken er dan plotseling stukken rots af die boven water

slechts enkele decimeters breed waren, maar onder water naar beneden toe uitwaaijden en grote schade aanbrachten. De afgebrokelede stukken vielen op de 1 tot 3 meter diepe bodem en werden onder water door de twee overige mannen bewerkt.

Dus niet alleen dat de begroeiing van de rotsen werd vernietigd, de stukken bleven op de eveneens begroeide bodem liggen met de kale kant boven en dit gaf na enkele dagen hetzelfde effect dat wij allen zo goed kennen van het beruchte "steentje-keren" in Bretagne. Dus het afsterven van de wieren die niet kunnen leven zonder het zuurstofrijke water vlak onder het wateroppervlak.

Het doel van deze vernielzucht? Het zoeken van de eetbare en kennelijk zeer gezochte lekernij: *Lithophaga lithophaga* L.

BIJDRAGE 1979

U weet dat eigenlijk al, maar het is toch nuttig in deze tijd er nog eens op te attenderen. Voor 1979 geen verhoging van de bijdrage, maar onveranderd f 20,-. Daarom durven wij u ondanks de helaas nog steeds niet ingelopen achterstand al te vragen of u de bijdrage voor BM al hebt betaald en zo niet, of u dit dan thans spoedig wilt doen. U bespaart ons hiermede veel extra werk en u zelf incassokosten. Want wanneer wij later een aparte aanmaning zenden, moeten wij hiervoor f 1,50 kosten in rekening brengen. Betaling kan plaats vinden met de u reeds toegezonden acceptgiro of uw eigen giro. Buitenlandse abonné's verzoeken wij per postgiro of internationale postwissel te betalen.

Helaas zijn er nog enkele abonné's, die ook 1978 nog niet betaald hebben.

Zij worden dringend verzocht dit thans zonder verder uitstel te doen ter voorkoming van stagnatie in de verdere toezending van hun Vita Marina.

Voor uw medewerking ontvangt U de dank van de

penningmeester.

De sleutelgathoren, *Diodora graeca* (L.), die onder meer aan de Franse westkust leeft, is aan de Noordzeekust een zeldzame verschijning. Walter Dobbelaere uit Zeebrugge heeft het geluk gehad begin oktober 1978 een exemplaar van deze soort te vinden op het strand van Knokke-Heist in België. Hij meldt ons zijn fraaie vondst en vertelt erbij, dat vroeger op dat strand weinig te vinden was, maar dat dit nu anders is doordat in verband met het bouwen van een zeeluis in de nabijheid zand uit zee op het strand wordt opgespoten.

Bart Groenendaal uit Spijkenisse verhaalt een en ander over zijn malacologische belevenissen in augustus 1978 in Griekenland. We laten hem graag zelf aan het woord.

Afgelopen zomer was ik in Kaap Sounion aan de Golf van Aegina. Voor het hotel lag een grote (rustige) baai waarin ik erg veel heb gesnorkeld. Op een diepte van 3-4 m was *Pinna nobilis* L. (juveniel) tamelijk algemeen. De meeste exemplaren waren echter beschadigd, zodat uiteindelijk 3 exemplaren werden meegenomen.

Verder lagen op deze zelfde diepte talloze zeeëgelskeletjes o.a. van de soorten *Arbacia lixula* (L.) en *Brissus unicolor* Klein. Onder stenen lagen grote hoeveelheden *Columbella rustica* (L.) alle bewoond door heremietkreeftjes.

Van één soort werden echter deze vakantie ongewoon veel exemplaren gevonden: *Haliotis tuberculata* L. (variërend in lengte van 18-51 mm.). Bijna 200 prachtige exemplaren werden van de zeebodem vóór octopussholen opgehaald.

Naast enkele minder interessante vondsten werd nog een zeldzame vondst gedaan: op

een diepte van 4 m. vond ik (half ingegraven in het zand) een levend exemplaar van *Tonna galea* L. Het prachtige exemplaar was ruim 10 cm lang, maar bezat één tekortkoming: een flinke hap uit de mondrand. Met enig hartzee werd natuurlijk het dier teruggezet.

Nu we toch in Griekenland zijn, is dat een goede gelegenheid een al wat oudere mededeling van Thijs W. de Boer uit Leeuwarden op te nemen. Misschien zijn er onder u meer malacologisch teleurgesteld uit Rhodos teruggekomen. Dat is de heer de Boer niet overkomen, omdat hij door een inwoner van die plaats is gewezen op zandstranden, waar wel schelpen te vinden zijn. Zo vond hij op het strand bij Tsambika: 20 doubletten *Arca noae* L., op de rotsen aan de rand 2 levende *Mytilaster lineatus* (Gmelin), 1 doublet *Solecurtus strigillatus* (L.), 1 klep *Donacilla cornea* (Poli), 4 doubletten *Ensis sicula* Van Urk, 1 levend exemplaar van *Patella caerulea* L., 7 levende exemplaren van *Monodonta turbinata* (Born), ongeveer 15 exemplaren van *Janthina janthina* (L.) en 1 *Janthina globosa* Swainson, 2 levende *Pisania striata* (Gmelin) en 4 glimmende exemplaren van *Erosaria spurca* (L.).

Na een storm konden daaraan van het strand bij Faliraki nog de volgende vondsten worden toegevoegd: 1 levende *Naticarius steracismuscarum* (Gmelin), 1 gaaf exemplaar van *Semicassis undulata* (Gmelin), 1 gaaf exemplaar van *Luria lurida* (L.) met een mondrand van 60 mm, 2 ex. *Trivia pulex* (Gray), 1 levende *Aporrhais pespellicani* (L.), 5 juveniele maar gave exemplaren van *Tonna galea* L., 20 exemplaren *Haliotis tuberculata* L., 2 exemplaren van *Lementina arenaria* (L.), 8 levende doubletten van *Venericardia antiquata antiquata* (L.) en tenslotte een levend doublet (juveniel) *Pecten jacobaeus* (L.).

Maar het hoeft allemaal niet zo ver weg. Dat blijkt wel uit een brief van Ronald Pouver uit Middelburg, die regelmatig de Zeeuwse stranden afzoekt. Luistert u maar.

11-3-1978. Oostkapelle, naast 4e paalhoofd richting Oranjezon: 1 ex. *Epitonium clathrus* (L.), mooie horen met 3 herstelde beschadigingen, 2 doubletten van *Angulus tenuis* (da Costa); 1 ex. rood, het andere wit met een oranje band vanuit de top.

27-5-1978. Domburg, ter hoogte van de wassertoren. 1 ex. *Striarca lactea* (L.), fossiel, klein.

28-5-1978. Oostkapelle, ter hoogte van 1e paalhoofd richting Domburg. 1 exemplaar van *Abra alba* (W. Wood) in fijne zwarte rommel (houtskool?), 1 doublet *Petricolaria pholadiformis* (Lam.) met paarse gloed in dezelfde rommel.

5-7-1978. Haamstede richting Renesse, 200 m van de overgang J.J. Boeyesweg, halverwege het 400 à 500 m brede strand, waarvan een stuk van 100 bij 50 m bezaaid lag met schelpen. Vele doubletten en losse kleppen van *Ensis*-soorten, waaronder in ieder geval een exemplaar van *Ensis phaxoides* Van Urk, 11 cm lang. Verder een in zeer goede staat verkerend doublet van *Moerella donacina* (L.).

11-8-1978. Westkapelle - Domburg, strand bij het begin van de zeedijk. 1 doublet van *Venerupis pullastra* (Montagu), var.-col. *lyrata* (Locard), gevonden tussen mossels aan het begin van de eigenlijke dijk.

21-10-1978. Ritthem, begin van het strandje. Een aantal doubletten van *Macoma balthica* (L.) en *Scrobicularia plana* (da Costa).

INTERNATIONALE CONTACTEN I

Wie stelt het op prijs in contact te treden met verzamelaars in het buitenland? Mocht u belangstelling hebben om met hobbygenoten te corresponderen en te ruilen, schrijft u dan eens naar de voorzitter van de Long Island Shell Club, die gaarne bereid is uw verzoek om contact in een van de bijeenkomsten van

die vereniging te brengen. U moet uw brief richten tot Jack Odenwald, president of the Long Island Shell Club, 426 Hunt Lane, Manhasset, New York 11030, USA. Inderdaad, hetzelfde adres als genoemd elders in deze uitgave van de Vita bij de nieuwe lade-indeling.

INTERNATIONALE CONTACTEN II

Hetty van Moorst uit Zwolle vraagt voor een correspondentievriend en schelpenverzamelaar uit Israel, wie met hem in contact wil treden. Hij verzamelt uitsluitend tweekleppigen en dan nog alleen doubletten. Zijn bijzondere voorkeur genieten de Solenidae en de Glycymeridae. In ruil heeft hij schelpen uit de Rode Zee en het oostelijk halfmond. Wie stelt zich in verbinding met Saggie Cohen, 41 Usishkinstreet, Natanya, Israel?

BOEK GEVRAAGD

Wie kan mij helpen aan het boek "Cowries" van Taylor en Walls, dat in Nederland niet te krijgen is? Ik ben bereid dit boek te ruilen tegen schelpen (soorten als *Conus aulicus*, *Tibia insulae chorab* en een zeldzame albino *Murex stainforthi* met alle gegevens en opercula) en/of het boek "The Hamlyn Guide to Shells of the World" door A.P.H. Oliver. Ik ben ook bereid een redelijke prijs te betalen. Wil degene die mij helpen kan contact opnemen met C. de Jong, Tulpenstraat 42, 1764 HP Breezand.

VITRINE GEVRAAGD

Wie heeft een vitrine ter overname van ongeveer 1.30 m lang en ongeveer 1 m hoog? In dat geval heeft de L.M. Krens, Gruttostraat 20 te Den Haag, telefoon 070-559108, belangstelling.

HET ZEEBIOLOGISCH MUSEUM
DR. LELYKADE 39
SCHEVENINGEN